

Фрондзей Я. Р.,
Черкаський державний технологічний університет, м. Черкаси

ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ ВИЩИХ УЧБОВИХ ЗАКЛАДІВ ІНОЗЕМНИМ МОВАМ В УМОВАХ МІЖКУЛЬТУРНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Сучасна вища школа має звертати особливу увагу на процеси, що відбуваються в сьогоденному суспільстві, зокрема міжкультурному спілкуванню та міжкультурній інтеграції. На заняттях іноземної мови потрібно акцентувати, що мова – лише один з аспектів культури, і вивчення іноземних мов має на меті подолання бар'єрів у спілкуванні в добу міжкультурної інтеграції.

Ключові слова: міжкультурне спілкування, міжкультурна інтеграція, глобалізація, студенти, міжнародні стосунки, іноземні мови.

Аннотация: современная высшая школа должна уделять особое внимание процессам, происходящим в современном обществе, в частности межкультурному общению и межкультурной интеграции. На занятиях иностранного языка необходимо акцентировать, что язык – лишь один из аспектов культуры, и изучение иностранных языков ставит целью преодоление барьеров в общении в период межкультурной интеграции.

Ключевые слова: межкультурное общение, межкультурная интеграция, глобализация, студенты, международные отношения, иностранные языки.

Modern higher education should pay special attention to processes that take place in nowadays society, especially to intercultural communication and intercultural integration. During the foreign language lessons it should be pointed out, that language is just one of the cultural aspects, and studying of foreign languages aims in overcoming the barriers in intercultural integration period.

Key-words: intercultural communication, intercultural integration, globalization, students, international relations, foreign languages.

21 століття – це епоха глобалізації, ближчого сходження культур та релігій. Це час, що кидає виклик, адже стираються міжнародні кордони, з'являються численні мультикультурні організації, але через культурні відмінності виникають бар'єри в спілкуванні. Надзвичайно важливим завданням на сьогодні є подолання потенційних перешкод, котрі заважають плідній співпраці наукових та ділових міжнародних проектів. Мобільність суспільства зростає, і тому потреба у взаєморозумінні людей в усьому світі стає все більш очевидною. Особливо ця потреба стосується прогресивної молоді, студентства, а зокрема, студентів, що обрали своїм майбутнім фахом професії, пов'язані з міжнародними зв'язками, міжнародним співробітництвом. Завданням викладача є підготувати майбутніх фахівців до роботи в умовах культурних відмінностей і навчити шляхам подолання потенційних перешкод, пов'язаних з інтеграцією.

Будь-яка інтеграція передбачає, як мінімум, бажання пізнати специфіку іншої культури, а також психологічну готовність до позитивного сприйняття культурного розмаїття. Сфера міжкультурного спілкування є однією з найбільш динамічних у соціальному просторі, оскільки фрагментація суспільства посилюється і надає нові імпульси та напрямки розвитку міжкультурної взаємодії.

Донедавна поняття толерантності мало максимально позитивне забарвлення, як для населення в цілому, так і для представників наукових кіл. Однак сьогодні існує думка, що толерантність – це лише крок до позитивного ставлення до культурних відмінностей. В ній немає відкритої агресії, але немає і прийняття відмінностей, немає їх розуміння [3, с. 232]. Міжкультурна інтеграція можлива лише в умовах поваги і високої оцінки культурних відмінностей. Вона дає умови для ефективної співпраці у наукових та ділових колах.

Навчання іноземним мовам у вищих учбових закладах України здійснюється з урахуванням Загальноєвропейських Рекомендацій, відображених в постановках Болонської концепції.

Студенти оволодівають не лише лексико-граматичним матеріалом, але й певним обсягом краєзнавчої інформації, культурної інформації про народ, мову якого вони вивчають. У зв'язку з цим компонентом змісту навчання виступає соціокультурна компетенція, яка складається з краєзнавчої та лінгвокраїнознавчої компетенції. Як відзначає С.Ю. Ніколаєва, країнознавча компетенція – це знання студентів про культуру країни, мова якої вивчається, а саме, знання історії, географії, економіки, державного устрою, особливостей побуту, традицій та звичаїв країни. Лінгвокраїнознавча компетенція передбачає ознайомлення студентів з мовленнєвими та немовленнєвими особливостями спілкування носіїв мови, зокрема – мімікою та жестикуляцією. Необхідно сформувати цілісну систему уявлення про національно-культурні особливості країни [1, с. 10].

Рада Європи запроваджує підхід, що базується на комунікативних потребах студентів та допомагає оволодіти іноземними мовами по основним мовним компонентам: аудіюванню, мовленню, читанню та письму. У стандарт входить вивчення граматики, лексики, навчання фонетики.

Але викладачі спецкурсів іноземних мов для студентів, що вивчають міжнародну економіку та міжнародне право, відчують, що не можуть обмежитись стандартом.

Міжкультурна комунікація в умовах вищого навчального закладу починається з того, що кожен студент має свій суб'єктивний досвід спілкування з іншими культурами. Під час навчання цей досвід збільшується, але не збільшується розуміння міжкультурної комунікації.

Зокрема, в Черкаському державному технологічному університеті на спеціальності “Міжнародна економіка” навчаються студенти з різних країн світу. При цьому навчальні групи є змішаними, тобто поряд з укра-

інцями навчаються і студенти інших національностей. Викладачі іноземних мов під час проведення занять зіштовхуються з деякими питаннями, що виникають через релігійні та культурні відмінності. Отже, ми маємо навчити студентів, як впоратись з культурними відмінностями та міжкультурними конфліктами, як найбільш ефективно використовувати міжкультурні правила. Це – хороший досвід, який в майбутньому, безперечно, знадобиться молодим фахівцям.

Отже, найперше ми маємо навчити студентів не просто мови, але спілкуванню. Комунікація – це процес, при якому іде обмін інформацією між індивідами через загальну систему символів, знаків або поведінки. Акцент робиться на мову як на один з аспектів культури, також інформація може бути передана невербально жестами, ставленням, зоровим контактом, позою та близькістю до співрозмовника. Культура – це методи, за допомогою яких люди в групі вирішують свої проблеми та погоджувати дилеми.

На практичному рівні міжкультурна комунікація – це розуміння того, як найбільш ефективно співіснувати та співпрацювати з тими, хто не схожий на вас. Фактично, відмінності в культурі не виникають лише в випадку культурних та мовних відмінностей. Населення не завжди монокультурне, в межах однієї країни також можна знайти значні відмінності. Люди належать до різних груп і кожна група має власні цінності та позиції, які вважаються нормальними.

Якщо у спілкуванні люди не поділяють моделі сприйняття, інтерпритації, судження та поведінки, вони можуть здивувати непередбаченими діями або реакцією. Незалежно якою – приємною чи дратуючою. Таким чином, емоції можуть стати у нагоді для розуміння міжкультурної ситуації. Якщо більшість членів групи постійно поведуться незвично, заставляють вас дивуватися чи нервувати, можна зробити висновок – працює відмінна від вашої культурна орієнтація, група поводить ся так, як вважає за нормальне [4, с. 17]. Розуміння відмінностей не завжди допомагає поліпшити ситуацію. Іноді люди надають перевагу ввічливому ігноруванню усього незвичного, але це може стати причиною повільного розвитку конфлікту та його неочікуваного вибухання.

Як люди ми маємо більше спільного, ніж відмінного, але ми не думаємо з точки зору наших спільностей, ми думаємо з точки зору відмінностей. Відмінності – це те, що помічають. Саме відмінності провокують конфлікти. Отже люди можуть або всі однакові, або ж ми можемо прийняти й зрозуміти відмінності в цінностях та способі життя з метою покращення співіснування. Мета міжкультурної комунікації – вибрати другий сценарій. Міжкультурна комунікація не ототожнюється з асиміляцією [5, с. 15]. Мова не йде про знаходження спільних добре, міжкультурна комунікація повинна підвищувати обізнаність та покращувати розуміння, а не домовленість. Міжкультурна комунікація має стати шляхом розуміння, де беруть початок норми та цінності інших народностей, як люди формують свої відносини, мораль та цінності. Міжкультурне спілкування допомагає зрозуміти, яким чином студенти розділяються в групи за культурними ознаками. Навіть після 4 років спільного навчання можна помітити розшарування навчальних груп в університеті за національною, тобто, культурною ознакою. Однією з причин, безперечно, є те, що студенти психологічно втомлюються від постійного спілкування нерідною для них мовою. Отже, студенти у вільний час розмовляють рідними мовами задля відпочинку та задоволення, адже підтримка бесіди з носієм мови для іноземця вимагає уважності та контролю за швидкістю мовлення. Розуміння напруження, пов'язаного з мовленням, – це лише мала частина проблем, що вносить міжкультурна комунікація. Багато хто дратується, слухаючи людину, що володіє мовою недосконало, але, поставте себе на місце цієї людини, і ви постараетесь зрозуміти її краще.

Ситуація з навчанням по розв'язанню проблем мультикультурного співробітництва залишається актуальною не лише в Україні. Як зазначає у своїй роботі Стів Баттс, викладач університету Плімуту, Великобританія: "Більшість студентів вищих навчальних закладів обізнані з важливістю розуміння культурних розбіжностей, але по закінченню навчання вони стикаються з міжкультурними конфліктами, яким вони не здатні протистояти. Лише мала частина студентів здатна використати набуті знання і обернути їх на знаряддя праці. Іншими словами, університетські програми не розраховані на те, що випускники стикаються в робочому оточенні з культурними розбіжностями, з багатонаціональними колективами, з роботою в іншомовному суспільстві. Фактично, сучасна вища освіта мало допомагає студентам зрозуміти методи подолання перепон міжкультурної комунікації і дає лише деякі інструменти для розуміння проблеми. Шлях повного прийняття міжкультурної комунікації та розуміння проблеми викладачами вищих навчальних закладів, а не лише студентами – складний та напружений. Але, окрім особистої вигоди, кожен крок викладача на цьому шляху підвищує шанси на успіх для його учнів" [2, с. 114].

У сучасному глобалізованому світі існує велика кількість студентських навчальних проектів, які є мультикультурними по своїй природі. Молодь повинна творчо усувати чи мінімізувати неминучі міжкультурні бар'єри в спілкуванні. Питання стоїть особливо гостро у тимчасових робочих групах через обмеження в часі, вартості та продуктивності. Часом метою створення тимчасових проектів є сприяння безперервного потоку інноваційних знань в організації. Ключовим ресурсом сучасного глобалізованого світу є знання. Існує стратегічна та тактична необхідність створювати інтерактивні проекти для участі в них полікультурних організацій. Ці проекти акумулюватимуть та синтезуватимуть знання в сфері міжкультурного співробітництва.

Можемо зробити висновки, що сучасна вища школа має приділяти особливу увагу процесам, які відбуваються в сучасному суспільстві, зокрема міжкультурному спілкуванню та міжкультурній інтеграції. Відповідно, студенти мають вивчати академічні дисципліни з урахуванням вимог сьогодення. Адже інтеграція – це провідна тенденція розвитку наукового пізнання в сучасних умовах. Міжкультурна комунікація особливо важлива для студентів, які в майбутньому працюватимуть в сферах міжнародних відносин, права, міжнародного бізнесу. На заняттях іноземної мови нашою задачею є донести, що міжкультурна комунікація зосереджена не лише на вивченні культури інших народів, але й на глибокому пізнанні власної культури. Успішні

міжнародні стосунки можуть бути досягненні через здатність і готовність досягати компромісів, що передбачає розуміння та прийняття культурних відмінностей.

Література:

1. Методика навчання іноземних мов у середніх навчальних закладах: Підручник / Кол. авторів під керівн. С. Ю. Ніколаєвої. – К. : Ленвіт, 1999.
2. Butts, Steve. Developing Intercultural Communication: A University Project./Journal of Hospitality, Leisure, Sport and Tourism Education. Vol.6, №2, 2007.
3. Fletcher, Robert. Diversity: A Strategy for Organizational Change and Success. In Deborah Plummer (ed.) Handbook of Diversity Management Beyond Awareness to Competency Based Learning.p.p. 223-242. Lanham, MD: University Press of America.
4. Kollig, Matthieu; Buhl-Bohnert, Thomas. Intercultural Communication in Research and Technology Project Initiatives/ Users manual, 2009.
5. Swallow, Deborah; Khan-Panni, Phillip. Communication Across Cultures/ How to Books.p.p.12-29, 2003.